

Mr sc. Dinka Šago, znanstvena novakinja
Pravnog fakulteta u Splitu

NEKI ASPEKTI PRAVA ODVJETNIKA KAO PUNOMOĆNIKA U PARNIČNOM POSTUPKU

UDK: 347.9 (497.5)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 1.10.2011.

Namjera ovog rada je pružiti kratak uvid u prava odvjetnika kao punomoćnika u parničnom postupku i to kao problem prava na nagradu, naknadu troškova te prava na namiru i zalog. Na posljetku ćemo se osvrnuti na neke praktične probleme i nedoumice koji se pojavljuju u odnosu na dozvoljenost *pactum de quote litis* u hrvatskom pravu. Smatramo da bi ovaj institut trebalo na odgovarajući način reafirmirati kao jedan od načina za utvrđivanje odvjetničkih honorara. Honoriranjem rada odvjetnika omogućava se kreditiranje stranaka u vođenju postupka od čijeg bi vođenja inače odustale jer ne bi imale sredstava za podmirivanje troškova zastupanja. Nadalje, smatramo da nije sporna samo visina odvjetničkih tarifa, nego je najviše sporan način njihova obračunavanja. Sustav odvjetničkih tarifa mora biti takav da se odvjetničke naknade obračunavaju po poduzetim radnjama, a nikako ne smije ovisiti o broju ročišta i predanih podnesaka. Samo na ovaj način bi interesi odvjetnika i njegovog klijenta bili identični, a to je što kraće trajanje sudskih postupaka.

Ključne riječi: *punomoćnik, pravo odvjetnika na nagradu, pravo retencije, pactum de quota litis*

1. UVOD

Do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. g. (dalje: *Novela 2003.*)¹ punomoćnikom u parničnom postupku mogla je biti svaka potpuno poslovno sposobna (fizička) osoba, osim osobe koja se bavila nadripisarstvom.² Odredbe o tome tko može biti punomoćnik radikalno su izmijenjene *Novelom 2003.*³

Tako stranke kao punomoćnici mogu (u pravilu) zastupati samo određene

---

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, *Narodne novine*, br. 117/03.

² Nadripisar je osoba koja se neovlašteno bavi pružanjem pravne pomoći (310/1. Kaznenog zakona, *Narodne novine* br. 110/97, 27/87, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08). Nadripisar je i osoba koja neovlašteno pruži pravnu pomoć za unaprijed dogovorenu ili nakon toga primljenu nagradu (310/2. KZ). Kazneno djelo nadripisarstva goni se po službenoj dužnosti (*arg. ex 8., 310. KZ*). *Ratio legis* ovog kaznenog djela jest sprječavanje neovlaštenog bavljenja pruženjem pravne pomoći. Počinitelj može biti svaka osoba. Djelo se sastoji od neovlaštenog pružanja pravne pomoći besplatno (stavak 1.) ili za unaprijed dogovorenu ili nakon pružene pravne pomoći primljenu nagradu (stavak 2.).

³ Tako Triva, S., Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, *Narodne novine*, 2004. str. 329. (dalje: Triva – Dika, GPPP); Čizmić, J., *Punomoćnik u parničnom postupku – novo uređenje*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 25, br. 1, 2004., str. 125.

kategorije potpuno poslovno sposobnih fizičkih osoba.⁴ Na taj način su se izbjegle dileme mogu li pravne osobe biti punomoćnicima parničnih stranaka. One bi jedino kao punomoćnici (313/3. Zakona o obveznim odnosima⁵), ako bi na to bile posebno ovlaštene (*arg. ex* 315. ZOO 05), mogle izdati fizičkoj osobi koja može biti punomoćnikom, punomoć za zastupanje u parničnom postupku.⁶

Stranku kao punomoćnik u parničnom postupku može zastupati samo odvjetnik ako zakonom nije drukčije određeno (čl. 89. a st. 1. Zakona o parničnom postupku⁷). Pri čemu se za odvjetnika pretpostavlja da je potpuno poslovno sposobna fizička osoba (*arg. ex* 48.2., 56.2. Zakona o odvjetništvu⁸).

Međutim, postoji i niz izuzetaka od toga pravila, pa tako kao punomoćnik može stranku zastupati:

a) osoba koja je s njome u radnom odnosu ako je potpuno poslovno sposobna (89. a/2.);

b) stranku fizičku osobu - srodnik po krvi u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug, ako je potpuno poslovno sposoban i ako se ne bavi nadriparstvom (89. a/3.);

c) u parnicama iz radnih odnosa radnika (dakle, fizičku osobu) kao stranku - osoba koja je u radnom odnosu u sindikatu kojeg je on član, a poslodavca (fizičku ili pravnu osobu) kao stranku - osoba koja je u radnom odnosu u udruzi poslodavaca koje je on član ili u udruzi poslodavaca više razine u koju je udružena druga poslodavaca kojoj je on član (434. a);

d) stranku trgovačko društvo - prokurist;

e) određene pravne osobe kao stranke - državno odvjetništvo;

f) radi primanja pismena - osoba koja nema svojstvo odvjetnika (146., 147.).

Ovom odredbom (89. a/1.) nije uvedeno obvezatno zastupanje od strane profesionalnih punomoćnika, odvjetnika (njem. *Advokatenzwang, Rechtsanwaltpflicht* - apsolutna obvezatnost odvjetničkog zastupanja). Stranke fizičke osobe mogu i dalje osobno poduzimati sve radnje pred sudom, a ako nisu parnično sposobne, to će za njih činiti njihovi zakonski zastupnici. Stranke pravne osobe mogu zastupati njihovi organi zastupnici (zastupnici po zakonu). Premda je citirana odredba ograničila mogućnost izbora punomoćnika, na taj način je uvedena tek relativna obvezatnost odvjetničkog zastupanja.

---

⁴ O tome da samo fizička osoba može biti punomoćnikom u parničnom postupku već se po prijašnjem uređenju bila izjasnila i judikatura: VPSH: Pž – 1173/81 – PSP 20/314; VTSRH:Pž – 2550/96 – Zbirka – 4/80.

⁵ Zakon o obveznim odnosima, *Narodne novine*, br. 35/05, 41/08. (dalje: ZOO 05).

⁶ Iznimka od pravila da samo fizičke osobe mogu biti punomoćnikom je državno odvjetništvo koje je ovlašteno na temelju punomoći zastupati određene kategorije pravnih osoba. Kad državno odvjetništvo nastupa kao punomoćnik, radnje za državno odvjetništvo poduzima ovlaštena fizička osoba.

⁷ Zakon o parničnom postupku, *Narodne novine*, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08.

⁸ Zakon o odvjetništvu, *Narodne novine*, br. 9/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11. (dalje: ZPP).

Tek u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. g. (dalje: Novela 2008.)⁹ imamo određene elemente, odnosno nagovještaj uvođenja apsolutne obvezatnosti odvjetničkog zastupanja, što je razvidno upravo iz odredbe po kojoj stranka koja nema pravosudni ispit može u pravilu podnijeti reviziju, samo preko odvjetnika kao punomoćnika (*arg. ex* 91. a). Međutim, ova dužnost angažiranja kvalificiranog punomoćnika odnosi se isključivo na podnošenje revizija, a ne i na poduzimanje drugih radnji u revizijskom postupku. Upravo na ovaj način je unesena jedna bitno nova kvaliteta u uređenje instituta zastupanja u postupku pred sudom; odnosno učinjen je korak naprijed prema uvođenju obvezatnog zastupanja od strane kvalificiranih punomoćnika.¹⁰

Propisivanjem da stranku kao punomoćnik može, a u određenim slučajevima i mora zastupati u pravilu samo odvjetnik, htjelo se osigurati višu razinu kvalitete u zastupanju stranaka po izmijenjenoj proceduri, koja propisuje brojna ograničenja za korištenje procesnih ovlaštenja te postavlja značajne nove zahtjeve u pogledu forme i sadržaja parničnih radnji. Htjelo se pridonijeti i općoj efikasnosti postupka, ali i kvaliteti njegovih rezultata, pravilnosti i zakonitosti suđenja. Htjelo se smanjiti i nadripisarstvo u parničnom postupku. Prihvatanje toga pravila u značajnoj je mjeri i rezultat nastojanja odvjetništva da se u sudskim postupcima pravo na zastupanje prizna samo kvalificiranim profesionalcima.

Problem prava punomoćnika u parničnom postupku možemo sagledati kroz nekoliko aspekta. Prvenstveno kroz njegova ovlaštenja u zastupanju stranke u postupku koja su uređena procesnim pravom i neposredno su postupovnopravno relevantna.¹¹ Potom kao prava punomoćnika prema zastupanoj stranci u vezi sa zastupanjem, dakle kao problem prava na nagradu, naknadu troškova te eventualno i na naknadu štete. Postoje i prava punomoćnika prema sudu, protivnoj stranci i drugim sudionicima u postupku na naknadu troškova, štete pa eventualno i na isplatu nagrade. Na posljertku punomoćnik ima pravo i na zaštitu od vrijeđanja tijekom postupka.¹²

U ovom radu obradit ćemo samo neke od navedenih aspekata i to pravo odvjetnika na nagradu i naknadu troškova zastupanja, *pactum de quotu litis* i pravo odvjetnika na namiru i zalog.

---

⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, „Narodne novine“, br. 84/08.

¹⁰ Stav zakonodavca prema kvalificiranom zastupanju potvrđuje i odredba po kojoj je sud dužan, ako utvrdi da punomoćnik koji nije odvjetnik nije sposoban obavljati tu dužnost, upozoriti stranku na štetne posljedice koje mogu nastati zbog nepravilnog zastupanja (90/3.). Dakle, iz doslovnog tumačenja navedene odredbe sud nije ovlašten upozoriti stranku koju bi zastupao odvjetnik na štetne posljedice njegova zastupanja.

¹¹ *Op. cit.* Dika, M., *Građansko parnično pravo, Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*, IV. knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 262. (dalje: Dika, GPP, IV.)

¹² Razlike u pravima punomoćnika prema zastupanoj stranci, ali i sudu, protivnoj stranci i drugim sudionicima u postupku uvjetovane su i njihovim svojstvima, time imaju li ili nemaju status odvjetnika, odnosno jesu li imenovani stranci kojoj je priznato pravo na besplatno zastupanje. Punomoćnik ima pravo na naknadu štete zbog toga što je stranka opozvala punomoć protivno sadržaju njihova internog dogovora (316. ZOO 05).

2. PRAVA ODVJETNIKA KAO PUNOMOĆNIKA NA NAGRADU I NAKNADU TROŠKOVA ZASTUPANJA

2.1. Prava prema Odvjetničkoj tarifi

Svaka aktivnost pravosudnog sustava dovodi do materijalnih izdataka za koje treba osigurati odgovarajuća novčana sredstva. Na koji će se način i u kojem obimu nastali troškovi nadoknaditi pitanje je odluke zakonodavca koja se izražava kroz zakonske odredbe o troškovima parničnog postupka.¹³ U pravilu se troškovi sudskog postupka obračunavaju prema vrijednosti predmeta spora. To je jednostavno kad je riječ o novčanom zahtjevu, jer ako se zahtijeva naknada štete upravo je taj novčani iznos odštete ujedno i vrijednost predmeta spora. Međutim, ako je predmet tužbenog zahtjeva nešto drugo, tužitelj je slobodan sam odrediti tu vrijednost, pri čemu protivna stranka i sud to mogu osporavati, ali samo na prvom ročištu, prije nego što se stranke upuste u raspravljanje.^{14 15}

U pravilu postoje dva temeljna načina određivanja visine odvjetničke nagrade i to ovisno o tome kako su se odvjetnik i stranka dogovorili, ili prema pojedinim obavljenim radnjama pri čemu se svaka radnja honorira s nekoliko bodova ovisno o njenoj složenosti, a ti bodovi množe s vrijednošću boda u kunama na način predviđen odvjetničkom tarifom, ili ugovaranjem nagrade u srazmjeru s uspjehom u parnici, odnosno u određenom postotku od onoga što stranci bude dosuđeno.

Odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad te na naknadu troškova u svezi s obavljenim radom sukladno Tarifi o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika¹⁶ koju utvrđuje i donosi Hrvatska odvjetnička komora uz prethodnu suglasnost ministra pravosuđa (18/1. ZO).^{17 18 19} Kod davanja suglasnosti ministar pravosuđa dužan je voditi računa o zaštiti socijalnih i gospodarskih interesa i

---

¹³ Vidi čl. 151 – 178.a ZPP-a.

¹⁴ Vidi Triva – Dika, GPPP, str. 266.-267.

¹⁵ Opširnije Čizmić, J., „Oslobođenje od plaćanja troškova postupka i troškovi izvođenja i osiguranja dokaza“, *Hrvatska pravna revija*, br. 10., god. I., 2001., str. 111.-122.

¹⁶ Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore (NN 148/2009).

¹⁷ Zakon o odvjetništvu, „*Narodne novine*“ br. NN 9/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11.

¹⁸ Vidi Pavlović, M., „Troškovi parničnog postupka s posebnim osvrtom na nagrade i naknade troškova za rad odvjetnika u Republici Hrvatskoj“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god., 38., 2001., str. 127.-132.

¹⁹ U državama članicama Europske unije pitanje odvjetničke tarife i određivanje njezine visine prepušteno je svakoj državi članici da uređuje slobodno. Europska komisija objavila je u veljači 2004. godine izvješće o tržišnom natjecanju u profesionalnim djelatnostima među koje spada i odvjetnička djelatnost. Europska komisija smatra da je regulacija profesionalnih djelatnosti nužna jer se njihovim obavljanjem ostvaruju dobra i vrijednosti koja su od iznimne važnosti za društvo u cjelini, a regulacijom odvjetništva utječe se na učinkovitost pravosuđa. Naknade za profesionalne usluge prema izvješću EU u većini država članica ugovaraju se slobodno, između pružatelja usluga i njihovih stranaka. Međutim, stajalište je Europske komisije da su regulatorne mjere države nužne radi obavljanja učinkovitog nadzora nad pružanjem profesionalnih usluga, a odricanje države od regulatornih mjera može predstavljati kršenje odredaba o zaštiti sloboda i tržišnog natjecanja.

jednakosti i položaju davatelja i primatelja usluga s obzirom na njihovu nejednakost u stručnom znanju kojim raspolažu. Hrvatska odvjetnička komora dužna je u roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona dostaviti Tarifu ministru pravosuđa na suglasnost. Kod davanja suglasnosti na Tarifu ministar pravosuđa prethodno će zatražiti mišljenje Gospodarskosocijalnog vijeća. Ako ministar pravosuđa ne da suglasnost na Tarifu, Hrvatska odvjetnička komora dužna je u daljnjem roku od 2 mjeseca ponovno dostaviti ministru pravosuđa Tarifu usklađenu sa primjedbama i preporukama ministra pravosuđa. Ako Hrvatska odvjetnička komora ne dostavi ministru pravosuđa u propisanim rokovima, usklađenu Tarifu, ministar pravosuđa će donijeti privremenu Tarifu.²⁰ U skladu s navedenim donesena je Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore koja je stupila na snagu dana 11. prosinca 2009. godine.²¹

Temeljem Tarife možemo razlikovati dvije vrste sporova.

a) U prvu vrstu sporova ulaze sporovi kod kojih temeljem Tbr. 7. toč. 1. Tarife odvjetniku pripada naknada za sastavljanje tužbe, protutužbe, prijedloga ili zahtjeva, i to ako je vrijednost predmeta spora:

od kuna	do kuna	bodova
0	2.500,00	25
2.500,01	5.000,00	50
5.000,01	10.000,00	75
10.000,01	100.000,00	100
100.000,01	250.000,00	250
250.000,01	500.000,00	500

Na temelju tarifiranog se zaključuje da odvjetnik ima pravo na nagradu u slučaju ako je vrijednost predmeta spora označena iznosom 2.500,00 kn u iznosu od 250,00 kn (25 bodova), a u slučaju da je označena vrijednost predmeta spora 2.500,01 kn, odvjetniku će pripasti nagrada od 50 bodova. Naime, u Tbr. 7. toč. 1. Tarife navodi se “od kuna do kuna” pa stoga zaključujemo da ako granična vrijednost predmeta spora ne prelazi za 0,01 kn, tada odvjetnik ima pravo na naknadu za graničnu vrijednost, ali ne i povišeni iznos naknade koji se primjenjuje ako vrijednost predmeta spora prelazi za 0,01 kn.²²

Tbr. 7/1/2. Tarife tarifira tri raspona vrijednosti kada je vrijednost predmeta

²⁰ Vidi Obrazloženje Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu, srpanj, 2008., str. 15., www.sabor.hr/lfgs.axd?id=12350

²¹ Tarifa o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore, *Narodne novine*, br. 148/2009.

²² Upravni odbor HOK je ovlašten davati tumačenja Tarife u skladu s odredbama točke XVIII. Tarife.“ Tumačenje Upravnog odbora HOK, od 10. veljače 2007. Vidi www.hok-cba.hr

spora veća od 500.000,00 kn na način da se svaki sljedeći raspon vrijednosti nadovezuje na prethodni, tj. po načelu da je veće sadržano u manjem, pa se broj bodova koji je obračunat za niži raspon vrijednosti pribraja broju bodova koji se obračunava za viši raspon vrijednosti, slijedom čega:

1) za raspon vrijednosti predmeta spora od 500.000,01 pa do iznosa 5.000.000,00 kn odvjetnik pored naknade od 500 bodova ima pravo obračunati naknadu od 1 boda na svakih daljnjih započelih 1.000,00 kn, što znači da kada je vrijednost spora iznosi upravo 5.000.000,00 kn odvjetnik ima pravo obračunati 5.000 bodova;

2) za raspon vrijednosti predmeta spora od 5.000.000,01 kn pa do 10.000.000,00 kn odvjetnik, pored naknade od 5.000 bodova obračunate za raspon vrijednosti spora do 5.000.000,00 kn, ima pravo obračunati naknadu od 1 boda na svakih daljnjih započelih 2.000,00 kn, što znači da kada je vrijednost spora iznosi upravo 10.000.000,00 kn odvjetnik ima pravo obračunati 7.500 bodova;

3) na iznos 10.000.000,01 kn odvjetnik, pored naknade od 7.5000 bodova obračunate za raspon vrijednosti spora do 10.000.000,00 kn, ima pravo obračunati naknadu od 1 boda na svakih daljnjih započelih 5.000,00 kn, ali ne više od 10.000 bodova.

Takva primjena Tarife je jedino logična, te se maksimalni broj bodova od 10.000 bodova po Tarifi obračunava kada je vrijednosti predmeta spora 22.500.000,00 kn i više. Naime, ne bi bilo logično da je u slučaju kad je vrijednost predmeta spora npr. 10.500.000,00 kn nagrada niža nego za vrijednost predmeta spora od 5.000.000,00 kn.²³

b) U drugu skupinu ulaze oni sporovi za koje je predviđen paušalni iznos nagrade za vođenje sudskog postupka po kojem odvjetniku pripada jednokratna nagrada za cijeli prvostupanjski postupak, bez obzira na broj radnji koje je poduzeo, u visini od 200 bodova²⁴ u sljedećim postupcima (Tbr.7. 2.): a) radi smetanja posjeda, b) radi služnosti, c) iz stambenih odnosa (otkazi, iseljenja, utvrđenja), d) radi razvoda ili poništenja braka, o postojanju ili nepostojanju **braka, e) za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, te o tome s kime će živjeti maloljetna djeca, e) iz radnih odnosa (poništenje otkaza, utvrđivanje prava na rad i sl.), osim u procjenjivim** predmetima na koje se primjenjuje Tbr.7. toč. 1, f) za zakonsko uzdržavanje ili dokidanje obveze uzdržavanja.

U sporovima (Tbr.7. 3.): a) iz autorskog prava, industrijskog vlasništva i srodnih prava nagrada po Tbr. 7. toč. 1., ali ne manje od 50 bodova, b) za utvrđivanje rente

---

²³ Iz tumačenja Upravnog odbora HOK-a u svezi primjene Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika – Upravni odbor HOK, posl. br. 6625/2007 od 27. listopada 2007.

²⁴ 1. Sukladno Tbr. 50 Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika od 16. prosinca 1995. godine (NN 60/93, 87/93, 16/94 i 11/96) vrijednost boda iznosi 8,00 kn.

2. Sukladno Tbr. 42. toč. 1 Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika od 16. prosinca 1995. godine odvjetniku pripada, za sve sporedne radnje obavljene u svim postupcima za koje mu ne pripada posebna nagrada i koje nisu posebno obračunate, paušalna nagrada u iznosu od 25% od ukupnog iznosa nagrada određene i obračunate prema Tarifi. Primjenom navedenih tarifnih stavaka Upravni odbor HOK –a je utvrdio da vrijednost od 8,00 kn treba uvećati za 25 % tako da vrijednost boda iznosi 10,00 kn.

kao vrijednost spora uzima se iznos petogodišnje rente.

Za tužbe na izdavanje platnog naloga na osnovi računa ili izvoda iz poslovnih knjiga odvjetniku pripada 50% nagrade iz toč. 1. Tbr. 7, ali ne više od 100 bodova (Tbr.7. 4.).

Za tužbu na izdavanje mjeničnih, čekovnih i platnih naloga na osnovi drugih vrijednosnih papira, javnih i privatnih isprava, izuzev onih koji su navedeni u toč. 4. Tbr.7, odvjetniku pripada puna nagrada iz toč. 1. Tbr. 7. (Tbr.7. 5.).

Tužbe i obrazloženi podnesci pred domaćom arbitražom po Tbr. 7. toč. 1. Tužbe i obrazloženi podnesci pred međunarodnom arbitražom i arbitražom s međunarodnim elementom po Tbr. 7. toč. 1. s povišenjem od 100% (Tbr.7. 6.). Zastupanje pred medijacijom po Tbr. 7. toč. 1. (Tbr.7. 7.).

Financijski gledano, navedeni sporovi ne iznose niti 5% od ukupnog broja sudskih sporova. Najveći dio sporova (preko 95%) pripadaju **imovinskopравnim sporovima**, za koje ne samo što tarife nisu snižene, nego su značajno povišene.²⁵

Pravo odvjetnika na nagradu i naknadu troškova ne ovisi o uspjehu u parnici niti o tome je li stranka uspjela od protivnika naplatiti dosuđene joj troškove u vezi s odvjetničkim zastupanjem.²⁶ Dok je *pactum de quota litis* bio dopušten, pravo odvjetnika na nagradu ovisilo je o uspjehu u parnici ako je takav sporazum bio uglavljen, i ako nešto drugo nije bilo ugovoreno.²⁷

Potrebno je naglasiti da okolnost da je parnične radnje za stranku poduzimao odvjetnik nema nikakvog utjecaja na ocjenu je li trošak koji je time bio izazvan bio potreban. Nepotrebna parnična radnja ostaje nepotrebna bez obzira na to što ju je poduzeo odvjetnik odnosno neovisno o tome što se trošak odnosi na njegove usluge.²⁸ Naime, kad joj je njezin protivnik u obvezi nadoknaditi parnične troškove, stranka na njega nastoji prevaliti i troškove odvjetničkih usluga, ali joj sudska praksa priznaje samo one koje smatra potrebnima.²⁹ Tako je suđeno da se troškovi zastupanja odvjetnika kojemu je sjedište izvan područja suda pred kojim se vodila parnica priznaju samo do visine troškova koje bi stranka imala da ju je zastupao odvjetnik kojem je sjedište u mjestu parničnog suda.³⁰ Stajalište je sudske prakse da budući da se parnični troškovi dosuđuju stranci, a ne njezinu punomoćniku, za visinu naknade troškova stranci nije odlučno je li njezin punomoćnik od nje već

---

²⁵ Tako je za imovinsko pravne sporove maksimalna pojedinačna nagrada odvjetnika povišena sa dotadašnjih 100.000,00 kn na 175.000,00 kn, koja se obračunava za svako ročište i svaki podnesak (maksimalno 4 podneska). Iz toga proizlazi da odvjetnik u Hrvatskoj za polusatnu raspravu može obračunati 175.000,00 kuna.

²⁶ Više Vičić, A., „Nagrada i naknada troškova hrvatskih odvjetnika“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god., 38., 2001., str. 133.-135.

²⁷ Vidi Dika, M., GPP, IV., str. 262.

²⁸ Tako Triva – Dika, GPPP, str. 465.: Vidi iz sudske prakse: OS u Puli, Gž – 1052/84 od 4.12.1984. – PSP 27/127.

²⁹ Vidi Grbin, I., „Vrijednost predmeta spora te troškovi parničnog postupka“, *Godišnjak 14, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Organizator, Zagreb, 2007., str. 462.-463.

³⁰ U tom smislu presuđeno: VS, Gž – 3003/78 od 27.11.1978. – PSP 14/363; VPSH, Pž – 494/80 od 15.4.1980. – PSP 18/220; ŽS u Vukovaru, Gž – 1169/02 od 9.9.2002. – IO 1/03-177.

primio nagradu za pojedine usluge.³¹

2.2. Neka europska rješenja

U pogledu pravila koja se tiču honorara u europskim državama se ne može govoriti o standardima u pravom smislu te riječi. Načini na koji se honorari isplaćuju značajno variraju od države do države, a zasnivaju se na zakonskim odredbama, običajnom pravu i tradiciji. Načini plaćanja nagrade odvjetniku, po svojoj prirodi, vode većoj fleksibilnosti svih strana i većem utjecaju pregovora na utvrđivanje koliko će odvjetniku biti plaćeno za njegove usluge.

Osnovni, sveobuhvatni sustav honorara može se podijeliti u dvije glavne grupe: honorari koji se naplaćuju po satu i oni koji se naplaćuju paušalno.³² Jedna vrsta plaćanja honorara dominira europskim pravnim sustavom, a to je plaćanje na sat. Danska, Finska, Irska, Španjolska,³³ Portugal, Norveška, Nizozemska i Luksemburg koriste sustav plaćanja na sat.

S druge strane imamo paušalne honorare za određenu vrstu poslova, također poznati i pod nazivom honorarni razredi. Oni obavezuju odvjetnike da naplate određenu cijenu za svoje usluge u određenim oblastima, što za posljedicu ima odsustvo pregovaranja u vezi sa cijenom usluga.³⁴ U zemljama Europe koje koriste honorarne razrede smatra se da oni štite integritet pravnog sustava.

Prema ovom tarifnom sustavu, odvjetnici u Srbiji pridružuju se manjini odvjetnika u Europi, zajedno sa svojim kolegama u Italiji i Njemačkoj, koji koriste sustav fiksnih honorara.³⁵

³¹ U tom smislu presuđeno: VS, Rev – 664/88 od 13.10.1988. – PSP 46/141.

³² Jedini izuzetak od ove dvije kategorije je pojam koji se pojavio u Velikoj Britaniji, a koji se naziva „uvjetni” honorar. On je naišao na opće odbijanje u ostatku Europe, bar za sada. Ovakav honorar dosta podsjeća na honorare uvjetovane ishodom zastupanja u SAD-u. Jedina druga razlika između europskog i američkog sustava honorara je u tome tko plaća nakon izricanja presude. Dok je američki sustav ostao privržen podjeli troškova na obje strane, europske zemlje skoro uniformno (sa izuzetkom Luksemburga) imaju sustav „gubitnik plaća”, koji objema stranama u sporu omogućava da im honorari budu isplaćeni od strane onog koji izgubi spor.

³³ Vidi *El pacto de quota litis en la deontología de los abogados*, <http://vlex.com/vid/pacto-quota-litis-deontologia-abogados-68066086#ixzz1FuerzsQe> U Španjolskoj, kao i u mnogim drugim europskim državama, *pactum de quote litis* je tradicionalno objekt profesionalne cenzure i zakonodavne zabrane. Kada govorimo o načinu obračuna nagrade odvjetniku možemo razlikovati nekoliko varijanti: a) postotak naknade: prema ovoj metodi, naknada odgovara postotku koji se obračunava prema ishodu sudskog postupka; b) fiksni iznos: to je standard koji se primjenjuje u slučajevima u kojima se uspostavlja specifična visina naknade; c) *Contrato de Cuota Litis*: pakt potpisan između klijenta i odvjetnika u kojem obje strane međusobno dogovaraju iznos koji je u pravilu veći od onoga utvrđenog u osnovnoj tarifi. U ovom slučaju je odvjetnik suglasan da dijeli rizik sa strankom, odnosno ako je slučaj izgubljen, odvjetnik neće dobiti ništa; d) *Contrato de Servicios Profesionales o convenio de honorarios*: ugovor između klijenta i odvjetnika za koje kupac se obvezuje platiti za odvjetnički posao bez obzira na ishod - *pactum de redimenda lite* prepuštanje spornog zahtjeva u slučaju uspjeha odvjetniku; e) minimalna naknada: postavlja minimalnu granicu naknade odvjetniku.

³⁴ Na primjer, u zavisnosti od vrste usluge koju stranka traži, odvjetnici u Njemačkoj i Italiji imaju minimalne honorarne razrede. U Njemačkoj, oni su regulirani zakonskim odredbama, dok je talijanski sustav razvijen od strane Savjeta odvjetničke komore.

³⁵ Međutim, predviđena su značajna odstupanja od sustava fiksnih honorara. Honorari variraju u zavisnosti od vrijednosti transakcije i pregovaranja je dozvoljeno sve dok se konačni honorar kreće u

Međutim u Srbiji su predviđena i značajna odstupanja od sustava fiksnih honorara:

a) honorari variraju u zavisnosti od vrijednosti transakcije i pregovaranje je dozvoljeno sve dok se konačni honorar kreće u rasponu od 50% do 300% stope određene tarifnim sustavom.³⁶ b) u slučaju stalne savjetodavne pomoći, odvjetnik može ugovoriti, u pisanoj formi mjesečnu paušalnu nagradu, u iznosu koji je primjeren vrsti i obimu njegovih obaveza.³⁷

2.2.1. Njemačka

Za zastupanje od strane odvjetnika pred sudovima, njemačko pravo predviđa fiksne minimalne cijene. Minimalne cijene su u formalnom smislu regulirane "Zakonom o odvjetničkim nagradama" (*Rechtsanwaltsvergütungsgesetz*). Ovim zakonom nastojalo se osigurati funkcionalno pružanje pravne zaštite, te adekvatno, potrebno i razmjerno reguliranje minimalnih cijena. Ovo prije svega leži u tzv. poprečnom subvencioniranju (*Quersubventionierung*). Ono sa aspekta građana proizvodi željeni efekt, a to je omogućiti pravnu zaštitu kod niske vrijednosti spora po povoljnim cijenama.³⁸ U Njemačkoj se ne naplaćuje posebno svaka radnja koju odvjetnik poduzme u predmetu. Dakle, ako unutar sudskog postupka bude više ročišta i usmenih rasprava na kojima se saslušavaju stranke, ispituju svjedoci i izvode vještačenja, odvjetnik ima pravo na jednu naknadu bez obzira je li bilo održano jedno ili deset ročišta. Tako odvjetnik u SR Njemačkoj dobije u pravilu maksimalno 3 paušalne naknade za svaki građanski postupak, a to su:

1. za pripremu predmeta i podnošenje tužbe - 1 paušalna naknada (poslovna tarifa);
2. kod izlaska na raspravu, bez obzira koliko ročišta se održi - 1 paušalna naknada (raspravna tarifa);
3. provođenje dokaznog postupka - 1 paušalna naknada (dokazna tarifa).

S obzirom na to da odvjetnik zaradi isti honorar bez obzira koliki se broj ročišta održi, odvjetnici su kooperativni u vođenju sudskog postupka, i nemaju interesa opstruirati ga, jer imaju isti interes kao i stranka, a to je brže okončanje

---

rasponu od 50% do 300% stope određene tarifnim sustavom. U slučaju stalne savjetodavne pomoći odvjetnik može ugovoriti, u pisanoj formi mjesečnu paušalnu nagradu, u iznosu koji je primjeren vrsti i obimu njegovih obaveza. Iznosi tih mjesečnih nagrada mogu biti podvrgnuti kontroli Disciplinske komisije Odvjetničke komore Srbije u slučaju pojedinačnih tužbi.

³⁶ Iznosi tih mjesečnih nagrada mogu biti podvrgnuti kontroli Disciplinske komisije Advokatske komore Srbije u slučaju pojedinačnih tužbi. S obzirom na njihovu dosadašnju praksu, Disciplinska komisija odlučuje o zakonitosti pojedinih paušalnih honorara ignorirajući kriterije raspona od 50% do 300% već uzimajući u obzir neke druge kriterije relevantne za dati predmet, kao što je namjera da se počini prevara.

³⁷ Vidi više u Američka agencija za međunarodni razvoj, Nacionalni centar za državne sudove, „Projekat vladavina prava u Srbiji“, str. 91.-92.

³⁸ Opširnije Greger, R., Glezssner, I., Heinemann, J., *Neue wege zum recht, festgabe für Max Vollkommer zum 75. geburtstag*, 2006., Verlag, Köln, str. 421.-426.

postupka.³⁹

Odvjetnik svoj rad obračunava u pravilu prema Saveznoj uredbi o naknadi za odvjetničke usluge (*Bundesgebührenordnung für Rechtsanwälte – BRAGO*).⁴⁰ Navedenom Uredbom se utvrđuju različite vrste pristojbi - čvrste pristojbe i okvirne pristojbe.⁴¹

Kako bi osigurao svoje pravo na nadoknadu, odvjetnik može zatražiti od svoga klijenta primjereni predujam (§ 17. BRAGO). Visina predujma ravna se prema predviđenoj visini odvjetničkih pristojbi, pri čemu nije važno jesu li pristojbe već nastale ili će tek uslijediti. Odvjetnik može zatražiti predujam u svakom stadiju postupka, čak i uvjetovati preuzimanje klijenta dobivanjem predujma.⁴²

2.2.2. Austrija

U Republici Austriji država daje suglasnost na Tarifu, ali je ne određuje. **Njemačka i Austrija** dvije su države koje su služile kao inspiracija predlagateljima uvođenja obvezatnog odvjetničkog zastupanja u Republici Hrvatskoj. U obje je zemlje naknada odvjetničkih troškova koju dosuđuje sud stranci koja uspije u postupku regulirana zakonom,⁴³ za razliku od sadašnjeg hrvatskog uređenja koje sudove upućuje na primjenu tarife koju donosi Hrvatska odvjetnička komora uz prethodnu suglasnost ministra pravosuđa.

U pogledu ugovaranja cijene u Austriji stranka može s odvjetnikom slobodno ugovoriti cijenu usluge, pri čemu profesionalna organizacija (komora) daje tek neobvezatne smjernice (*Autonome Honorar-Richtlinien für Rechtsanwälte* - dalje: öAHR).⁴⁴

Honorar koji odvjetnik zaračunava mora prethodno biti priopćen stranci, te pravedan i razuman. Stranka koja ugovori s odvjetnikom veću naknadu od one propisane zakonom tada prihvaća da joj čak i u slučaju potpunog uspjeha u sporu

---

³⁹ Za usporedbu odvjetničkih tarifa u Hrvatskoj i SR Njemačkoj poslužiti će nam primjer iz kojeg je razvidan način obračuna i visina odvjetničkih tarifa u obje zemlje za određenu vrijednost spora. Tako je u predmetu kod kojeg je vrijednost spora: 600.000,00 EUR, u SR Njemačkoj – iznos tarife: 3.296,00 EUR, dok je u Republici Hrvatskoj – iznos tarife: 6.000,00 EUR. U SR Njemačka je broj obračunatih tarifa u pravilu 3, dok je u RH broj tarifa u prosjeku 15. Tako dolazimo do ukupnog honorara odvjetnika u navedenom predmetu koji u SR Njemačkoj iznosi 9.888,00 EUR (3 x 3.296), a u RH 90.000,00 EUR (15 x 6.000).

⁴⁰ *Bundesrechtsanwaltsgebührenordnung* od 26. srpnja 1957., BGBl, 1957. I, 907.

⁴¹ Čvrste pristojbe su one pristojbe koje odvjetnik dobiva prije svega u civilnim sporovima, a obračunavaju se prema vrijednosti predmeta odvjetničkog rada. Kod čvrstih pristojbi odvjetnik obvezuje pristojbena tarifa i od nje ne može odstupati. Postoje dvije vrste okvirnih pristojbi, pristojba s okvirnim iznosom i tarifna okvirna pristojba. Za razliku od čvrstih pristojbi, kod okvirnih zakon ne utvrđuje visinu pristojbe, već samo postavlja donju i gornju granicu.

⁴² Vidi Krah, R., Pfeilschifter, K., Pezo, R., „Troškovi civilnoga postupka u Njemačkoj“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 38., 2001., str. 137.-142.

⁴³ U Njemačkoj: dBRAGO; u Austriji: *Rechtsanwaltstarifgesetz* (öRATG). Vidi § 16/1. öRAO, § 2/1. öRATG, § 2. öAHR.

⁴⁴ Vidi više o utjecaju austrijskog na hrvatski parnični postupak u Jelinek, „*Einflüsse des österreichischen Zivilprozeßrechts auf andere Rechtsordnungen*“, u: Habscheid (ur.), *Das deutsche Zivilprozeßrechts und seine Ausstrahlung auf andere Rechtsordnungen*, Bielefeld, 1991., str. 72.-74.

jedan dio iznosa danog za zastupanje ostane nenadoknađen.

3. PRAVO ODVJETNIKA NA NAMIRU I ZALOG

Zastupajući neku stranku odvjetnik se može naći u situaciji da nije sasvim siguran da će mu ona platiti dužnu nagradu i naknaditi mu troškove koje je imao zastupajući je. Temeljem čl. 11/1. ZO, odvjetnik je dužan nakon prestanka zastupanja predati stranci, na njen zahtjev, sve njene spise i isprave. Ovdje se govori samo o spisima i ispravama stranke, a ne o drugim stvarima, osobito ne o novcu. Dakle, odredba je jasna, svako zadržavanje spisa i isprava stranke nakon prestanka zastupanja, protivno volji same stranke, bilo bi nedopušteno.

Međutim, temeljem čl. 18/1. ZO proizlazi dužnost stranke da odvjetniku plati nagradu za njegov rad, te naknadu troškova u svezi s obavljenim radom sukladno tarifi koju utvrđuje i donosi HOK uz suglasnost ministra pravosuđa.⁴⁵ ⁴⁶ Za troškove i dospjelu nagradu odvjetnik se može namiriti iz gotovine koju je njegova stranka položila kod njega ili koju je za nju primio ili naplatio ako između odvjetnika i stranke nije drugačije ugovoreno, ali je u tom slučaju dužan bez odgode obaviti obračun sa strankom (20/1. ZO). Ovu odredbu treba dovesti u vezu s odredbom o obvezi odvjetnika da plati kamate.⁴⁷ Na novčanim sredstvima koje primi u ime stranke odvjetnik ima pravo zaloga radi osiguranja naplate nagrade i naknade troškova (20/2. ZO). Ove odredbe odnose se isključivo na gotovinu, a ne primjerice na vrijednosne papire stranke.⁴⁸

Međutim, postavlja se pitanje radi li se ovdje uopće o pravu retencije budući da se zahtijeva postavljanje tzv. materijalnog koneksiteta između tražbine retinenta i zahtjeva za izručenje stvari. Osim toga, učinak retencije u građanskom pravu, samo je osiguranje retinentove tražbine, a nipošto nije i pravo namiriti se iz vrijednosti zadržane stvari.

Ovdje odvjetnik ima pravo namiriti se iz gotovine koju ima u detenciji. Dakle, očito je da je riječ o nekom pravu koje je jače od prava retencije, a to bi bilo založno pravo. Preciznije riječ je o jednom od slučajeva zakonskog založnog prava. Ovdje odvjetnik ima ovlaštenja založnog vjerovnika, a u okviru njih i pravo retencije. S obzirom na to da u retenciji ima gotovinu stranke, ovlašten je uskratiti izručenje te gotovine stranci, kao što bi to bio ovlašten i da ima samo pravo retencije radi osiguranja svoje tražbine. Međutim, ovo ovlaštenje je samo dio njegovih ukupnih ovlaštenja koja ima kao založni vjerovnik, ne radi se ovdje o samostalnom pravu retencije, koje kao neku vrstu samopomoći mogu imati subjekti kad nemaju neko jače, stvarno pravo, nego baš o jednom takvom jačem pravu, založnom pravu,

---

⁴⁵ Opširnije o pravu retencije kod Lorenc, *Pravo zadržanja*, Beograd, 1966.; Stipković, Z., „Pravo retencije i neki slični instituti“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 1972., br. 3., str. 285.-298.

⁴⁶ O pravu punomoćnika na naknadu troškova i nagradu po odvjetničkoj tarifi, vidi Triva – Dika, GPPP, str. 333.

⁴⁷ Vidi Dika, M., GPP, IV., str. 263.

⁴⁸ Riječ je o jednom od slučajeva izričitog dopuštanja prava retencije u našem pozitivnom pravu.

koje ovdje uz druga rješenja sadrži i pravo na retenciju.⁴⁹

Odvjetnik može na tri načina doći do detencije gotovine svoje stranke. Može je ona sama kod njega položiti, ili za nju netko treći, ili je on sam može od trećih za nju naplatiti.⁵⁰ Neovisno o kojoj je situaciji riječ, založno pravo na primljenoj gotovini odvjetnik stječe trenutkom tradicije, i prema tom trenutku se određuje i njegov red prvenstva. Svakako njegovo najvažnije ovlaštenje je pravo namirenja iz te gotovine. Ako spora nema ovo založno pravo se realizira kao i inače kad je objekt zalaganja novac. Spor može postojati oko visine dužne nagrade i troškova odvjetnika, odnosno iznosa novca stranke koji odvjetnik drži. Međutim, ako su odvjetnik i stranka u pogledu tog novca nešto posebno ugovorili, odnosno ako je on odvjetniku predan u određenu svrhu, odvjetnik ga ne smije zadržati niti se iz njega smije namiriti. Može se dogoditi da prilikom obračuna sa strankom, na koji je izričitim propisom obavezan bez odgađanja, dođe do spora, u kom slučaju će doći do izražaja njegovo uže ovlaštenje: pravo retencije odgovarajućeg iznosa do rješenja spora.

Ovdje se može postaviti pitanje bi li odvjetnik smio zadržati neku drugu stvar svoje stranke da bi na taj način osigurao namirenje svoje nagrade i troškova zastupanja. U pravilu ne. Ovu situaciju ne regulira nijedan specijalni propis tako da se primjenjuju pravna pravila OGZ-a prema kojima odvjetnik smije zadržati tu stvar samo radi osiguranja zahtjeva povezanog sa samom stvari ili za naknadu izdataka koje je za nju imao.⁵¹ Radi osiguranja bilo kojeg drugog svog zahtjeva odvjetnik ne smije zadržati stvar svoje stranke, makar mu ona dugovala nagradu za zastupanje.

4. DEFINIRANJE POJMA „*PACTUM DE QUOTA LITIS*“

Pactum de quota litis (lat: ugovor o dijelu parnice) je sporazum stranke i njezina punomoćnika kojim se nagrada za zastupanje ugovara u razmjeru prema uspjehu u parnici, u dijelu postignute koristi u postupku.⁵²

Pactum de quota litis je sporazum stranke i odvjetnika po kojem će odvjetnik za zastupanje primiti nagradu u obliku udjela (postotka) u dosuđenom ili (u povodu osude protivnika prisilno ili dobrovoljno) ostvarenom iznosu, odnosno općenitije u razmjeru prema uspjehu u parnici ili drugom sudskom postupku (*Ergolgshonorar*).⁵³

---

⁴⁹ *Op. cit.* Stipković, Z., „O pravu retencije odvjetnika“, *Odvjetnik*, br. 7-8, 1977., str. 259.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Prema pravnom pravilu §4 71. st. 1. OGZ-a, „tko je dužan izdati neku stvar može je zbog osiguranja svojih dospjelih tražbina zbog izdatka učinjenog za stvar ili zbog štete, koja mu je tom stvari prouzrokovana, zadržati s tim učinkom, da se može presuditi na izdavanje stvari samo na taj način, što bi se izvršilo davanje iz ruke u ruku.“ Pretpostavke iz ovog pravnog pravila su da odvjetnik ima u detenciji spis ili ispravu stranke, do kojih je došao na dopušten način, te dospjelu tražbinu prema stranci.

⁵² *Op. cit.* *Pravni leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, str. 1040.

⁵³ Usporedi Triva, S., Belajec, V., Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, 6. izdanje, 1986., str. 265.; za austrijsko pravo Fasching, W.H., *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts*, Lehr – und

Ovdje se posebno ističe potreba da se izbjegne svaka ekonomska ovisnost odvjetnika o stranci, a posebno izravna ovisnost o ishodu spora. U tom smislu se u komparativnom pravu u zemljama bliskima javnopravnome modelu odvjetništva zabranjuje ugovaranje honorara koji bi ovisio o uspjehu u parnici, i to u raznim vidovima: kao *pactum de quota litis* (nagrada u dijelu dobitka); *pactum de palmario*⁵⁴ (ugovaranje premije u slučaju uspjeha); te *pactum de redimenda lite* (prepuštanje spornog zahtjeva u slučaju uspjeha odvjetniku).⁵⁵ U Hrvatskoj su u ovome području trendovi do sada išli prema jačanju privatnopravnih, a ne javnopravnih elemenata.⁵⁶

Prema prevladavajućem mišljenju uvjetovane naknade se smatraju nepoželjnima jer je to u suprotnosti s dobrim izvršenjem pravde stoga što potiču sumnjivo parničenje i zloupotrebu. Ova mogućnost ipak postoji u ZO gdje čl. 19. propisuje mogućnost ugovaranja nagrade prema uspjehu u pružanju pravne pomoći u imovinsko - pravnim stvarima. Ipak se ovdje ne radi o njegovom postojanju u čistom obliku, a taj bi bio slobodna pogodba odvjetnika i stranke što je karakteristika privatnopravnog organiziranja odvjetništva.⁵⁷

4.1. *Pactum de quota litis* do izmjena ZOO 05

Odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad te na naknadu troškova u svezi s obavljenim radom sukladno Tarifi o nagradama i naknadama troškova za rad odvjetnika koju utvrđuje i donosi Hrvatska odvjetnička komora (dalje: HOK) uz prethodnu suglasnost ministra pravosuđa (18/1. ZO).⁵⁸ Pravo odvjetnika na nagradu i naknadu troškova ne ovisi o uspjehu u parnici niti o tome je li stranka uspjela od protivnika naplatiti dosuđene joj troškove u vezi s odvjetničkim zastupanjem.⁵⁹ Dok je *pactum de quota litis* bio dopušten, pravo odvjetnika na nagradu ovisilo je o uspjehu u parnici ako je takav sporazum bio uglavljen, i ako nešto drugo nije bilo ugovoreno.⁶⁰

Handbuch für Studium und Praxis, Zweite, überarbeitete und ergänzte Auflage, Wien 1990. Manzsche Verlags – und Universitätsbuchhandlung, str. 230.: za njemačko pravo Rosenberg – Schwab – Gottwald, *Zivilprozessrecht*, 16. izdanje, 2004., str. 172.

⁵⁴ „Lat. *pactum* – nagodba, sporazum i *palmarius* – koji se odnosi na palmu kao simbol uspjeha. Sporazum između klijenta i odvjetnika prema kojem će odvjetnik dobiti honorar samo ako uspješno dovrši spor.“ *Op. cit.* Romac, A., *Rječnik rimskog prava*, Informator, 1989., str. 250.

⁵⁵ Vidi Walter, G., „Generalbericht“ u: Walter (ur.), *Professional Ethics and Procedural Fairness*, Stuttgart, 1991, *op. cit.*, str. 29; Wolffers, *op. cit.*, str. 165.

⁵⁶ Vidi Uzelac, A., „Obvezatno odvjetničko zastupanje, prilog diskusiji o reformi hrvatskog parničnog prava: teorijski i komparativni aspekti“, *Pravo u gospodarstvu*, br. 2, 1998., str. 24.

Vidi Walter, G., „Generalbericht“ u: Walter (ur.), *Professional Ethics and Procedural Fairness*, Stuttgart, 1991, *op. cit.*, str. 29; Wolffers, *op. cit.*, str. 165.

Vidi Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 56.), str. 24.

⁵⁷ Vidi *Ibid.*, str. 21.

⁵⁸ Vidi Pavlović, M., *op. cit.* (bilj. 18.), str. 127.-132.

⁵⁹ Više Vičić, A., *op. cit.* (bilj. 26.), str. 133.-135.

⁶⁰ Vidi Dika, M., GPP, IV., str. 262.

Zakon o odvjetništvu iz 1994. godine po prvi puta u čl. 19. dopustio *pactum de quota litis*, obrazlažući to “legaliziranjem stvarnog stanja” i “bržim ostvarenjem prava stranaka”.⁶¹

Dok je *pactum de quota litis* bio dopušten, pravo odvjetnika na nagradu ovisilo je o uspjehu u parnici ako je takav sporazum bio uglavljen, i ako nešto drugo nije bilo ugovoreno.⁶²

Temeljem Zakona o obveznim odnosima iz 1978. godine (dalje ZOO 78) kojeg je RH 1991. g. preuzela u svoje zakonodavstvo „... bio je ništav ugovor kojim bi odvjetnik ili koji drugi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarenje povjereno ili ugovorio za sebe udio u podjeli iznosa dosuđenog njegovom nalogodavcu.“⁶³ Dakle, ZOO 78 je zauzimao negativan stav prema mogućnosti ugovaranja honorara prema uspjehu u sudskom postupku.

Međutim, 1994. g. donesen je Zakon o odvjetništvu koji je u svom čl. 19. zauzeo suprotan stav.⁶⁴ Tako je u čl. 19. ZO 94 bilo propisano da u imovinsko-pravnim predmetima odvjetnici mogu sa strankom ugovoriti nagradu za rad u srazmjeru s uspjehom u postupku, odnosno u pravnim radnjama koje će za stranku poduzeti sukladno odvjetničkoj tarifi te da se gornja granica postotka nagrade koja se može ugovoriti utvrđuje u odvjetničkoj tarifi.⁶⁵ Upravo je na ovaj način u hrvatsko zakonodavstvo bio uveden *pactum de quota litis*, a Tarifom o nagradi i naknadi trškova za rad odvjetnika bila je utvrđena gornja granica ugovorenog postotka postavljena na maksimalno 30 %. Da bi bio valjan, ugovor je morao biti zaključen u pisanom obliku.⁶⁶

Svaka je stranka pri tome trebala jasno ugovoriti uključuje li dogovoreni postotak ili ne uključuje i parnični trošak koji se dosuđuje sudskom odlukom. Naime, događa se da nastane nesporazum: stranka misli da joj, kad plati dogovoreni postotak, pripada parnični trošak, a odvjetnik obrnuto. Srednje je rješenje da se parnični trošak doda ostvarenom u parnici i da se od toga plati postotak. Međutim, sve to veoma je jednostavno ako se u parnici uspije, složeno uspije li se djelomično te vrlo složeno ako se parnicu u cijelosti izgubi.⁶⁷

U hrvatskom pravu prije donošenja ZO 94. *pactum de quota litis* nije bio dopušten (461/2. ZOO 91). Temeljem čl. 461/1. ZOO 91 sporno pravo je moglo biti predmetom ugovora o prodaji. Međutim, temeljem 461/2. ako bi odvjetnik

---

⁶¹ Kos, M., “Uvodne napomene uz Zakon o odvjetništvu”, u: *Zakon o odvjetništvu*, Zagreb: Organizator, 1994., str. 28.

⁶² Vidi Dika, M., GPP, IV., str. 262.

⁶³ Zakon o obveznim odnosima, “*Službeni list*” br. 29/78, 39/85, 57/89, “*Narodne novine*” br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99.

⁶⁴ Zakon o odvjetništvu, „*Narodne novine*“ br. 9/94. (dalje: ZO 94).

⁶⁵ U imovinskopравnim stvarima odvjetnici mogu sa strankom ugovoriti nagradu za rad i u razmjeru s uspjehom u postupku, odnosno u pravnim radnjama koje će za stranku poduzeti, sukladno odvjetničkoj tarifi (19/1.). Ugovor iz stavka 1. ovoga članka valjan je samo ako je zaključen u pisanom obliku (19/2.).

⁶⁶ Tako Triva – Dika, GPPP, 2004., str. 253.

⁶⁷ Vidi Kačer, H., „Preuveliča li se vrijednost spora, u slučaju gubitka parnice troškovi mogu biti golemi“, *Lider press*, lipanj 2008.

ili koji drugi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarenje povjereno, ili ugovorio za sebe udio u podjeli iznosa dosuđenog njegovu nalogodavcu, takav ugovor bi bio ništav. Smisao zabrane takvih ugovora vidio se u potrebi otklanjanja mogućnosti da odvjetnik ili drugi nalogoprimac, prezentirajući joj da su njezini izgledi za uspjeh u parnici slabi, navedu stranku da im pristane prodati po nižoj cijeni sporno pravo, odnosno na to da pristane na veći udio u eventualno dosuđenom iznosu,⁶⁸ odnosno u otklanjanju, preveniranju onoga što bi se moglo nazvati potencijalnim sukobom interesa, ali i u potrebi zaštite slabije strane u odnosu – stranke.⁶⁹ Posljedica ništavosti sastojala se u tome da nesavjesna strana nije imala pravo tražiti da joj se vrati ono što je dala drugoj strani, odnosno u tome što je sud mogao po službenoj dužnosti odlučiti da druga strana ono što je primila po osnovi takvog uglavka preda odgovarajućoj općini (104/2.).⁷⁰

Prema ZO 94 u imovinskopравnim stvarima odvjetnici su mogli sa strankom ugovoriti nagradu za rad i u razmjeru s uspjehom u postupku, odnosno u pravnim radnjama koje će za stranku poduzeti, sukladno odvjetničkoj tarifi (19/1. ZO). Gornja granica postotka nagrade koja se mogla ugovoriti utvrđivala se u odvjetničkoj tarifi (19/2. ZO). *Pactum de quota litis* bio je valjan samo ako je bio zaključen u pisanom obliku (19/3. ZO).

Pravna znanost dvojako tumači odnos između odredbe čl. 461/2. ZOO 91 i odredaba čl. 19. ZO 94. Prema nekim autorima, te odredbe međusobno nisu bile u kontradikciji, one su se odnosile na različita pitanja, tako da je za ugovor o nekom omjeru u podjeli svote koja će biti dosuđena nalogodavatelju rečeno da je ništetan, kao i ugovor o kupnji spornog prava od nalogodavatelja, zbog čega ga se ne smije miješati s ugovorom o nagradi za rad odvjetnika u razmjeru s uspjehom u postupku, odnosno u pravnim radnjama koje će odvjetnik za stranku poduzeti po odvjetničkoj tarifi.⁷¹

Prema drugim autorima, odredbama čl. 19. ZO 94 u hrvatsko pravo je uveden *pactum de quota litis*, što bi značilo da je njima derogirana odredba čl. 461/1. ZOO 91 o zabrani takvog ugovora.⁷²

4.2. *Pactum de quota litis* nakon izmjena ZOO 05

Stupanjem na snagu ZOO 05⁷³ odredbe o *pactum de quoti litis* su vraćene na stanje u kojem su bile prije donošenja ZO 94. I ZOO 91 i ZOO 05 sadrže odredbu koja proglašava ništetnim ugovor kojim bi odvjetnik ili koji drugi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarenje povjereno, ili ugovorio za sebe udio

---

⁶⁸ Usporedi Blagojević, B., Krulj, V., *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, I., 1980., str. 953. (dalje: Blagojević – Krulj, Komentar)

⁶⁹ *Op. cit.* Dika, M., „Je li *pactum de quota litis* još dopušten u hrvatskom pravu“, *Pravo u gospodarstvu*, 4/07, str. 352.

⁷⁰ Tako kod Blagojević – Krulj, *Komentar*, str. 953.

⁷¹ Usporedi Gorenc, V., *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, 1998., str. 603.

⁷² Tako Triva – Dika, GPPP, str. 253., 333.

⁷³ Zakon o obveznim odnosima, „*Narodne novine*“ br. 35/05 i 41/08 (dalje: ZOO 05).

u podjeli dosuđenog njegovu nalogodavcu (383. ZOO 05). Pravna znanost je o odnosu čl. 383/2. ZOO 05 i odredbe čl. 19/1. ZO 94 iznijela stav da tu kolizija postoji samo *prima facie*. „Kolizija je, ipak, samo prividna jer se ovdje ne radi o udjelu u dosuđenom, nego u usklađenosti nagrade za rad s uspjehom u postupku, odnosno pravnim radnjama koje poduzima odvjetnik, i to sukladno odvjetničkoj tarifi.“⁷⁴

Tako odredba čl. 383/2. ZOO 05 općenito apsolutno zabranjuje sve ugovore na temelju kojih bi odvjetnik mogao steći pravo na udio u onome što će biti dosuđeno njegovoj stranci, neovisno o osnovi toga prava, a odredba čl. 19/1. ZO 94 utvrđuje samo jednu osnovu po kojoj odvjetnik može participirati u onome što će njegovoj stranci biti dosuđeno, zbog čega se naknadna apsolutna zabrana odnosi i na tu prethodnu iznimnu osnovu.⁷⁵ Na temelju ugovora o udjelu u onome što će biti dosuđeno nalogodavcu odvjetniku ne pripada izravno pravo na isplatu tog udjela od druge strane, već samo obveznopravni zahtjev prema nalogodavcu na isplatu iznosa koji će odgovarati tom udjelu. Upravo će ugovoreni udio biti kriterij za utvrđivanje dužnog apsolutnog iznosa, neovisno o osnovi po kojoj će se steći pravo na isplatu udjela.

Odvjetnik kojemu je stranka povjerila ili kome se obratila zato da bi mu povjerila ostvarivanje njezinog spornog prava ne smije, a u skladu s odredbama čl. 383/2. ZOO 05, kupiti to pravo od stranke i zatim ga utužiti u svoje ime i za svoj račun. Takav ugovor bi bio ništetan.

Odnos između odredbe čl. 383/2. ZOO 05 i odredaba čl. 19. ZO 94 je odnos između odredbe koja apsolutno zabranjuje sve vrste ugovora kojima bi odvjetnik, neovisno o pravnoj osnovi od koje bi se polazilo, ugovarao za sebe udio u onome što će se dosuditi njegovoj stranci, i odredbe koja dopušta takav ugovor kad je u pitanju ugovor o odvjetničkom zastupanju.

Budući da je navedenom odredbom ZOO 05 izrijekom zabranjen *pactum de quota litis*, stupanjem na snagu ZOO 05 kao kasnijeg zakona derogirana je odredba čl. 19. st. 1. ZO 94 koja je dopuštala taj ugovor kao odredba ranijeg zakona (*lex posterior derogat priori*). Pritom se ZO 94 nikako ne bi mogao smatrati specijalnim zakonom u odnosu na ZOO 05 jer propisi oba zakona uređuju izrijekom isto pitanje, pitanje dopustivosti ugovaranja udjela u onome što će se dobiti u postupku.⁷⁶

Odredba čl. 383/2. ZOO 05 je usmjerena na zaštitu imatelja prava, odnosno stvari o kojima postoji spor, od mogućih nesavjesnih nalogoprimaca, a posebice odvjetnika. Stoga ova odredba ima prisilno obilježje i strane ne mogu isključiti njezinu primjenu.⁷⁷ Imatelji stvari, odnosno prava o kojima postoji

---

⁷⁴ Usporedi Gorenc, V., Česić, Z., Kačer, H., Momčinović, H., Pavić, D., Perkušić, A., Pešutić, A., Slakoper, Z., Vidović, A., Vukmir, B., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, 2005., str. 596. (dalje: Gorenc, V. i dr., Komentar).

⁷⁵ Vidi Dika, M., *op. cit.* (bilj. 69.), str. 355.

⁷⁶ *Ibid.*, str. 351.

⁷⁷ S obzirom na to da su u ovoj odredbi odvjetnici samo primjer nalogoprimca, može se zaključiti da se

spor, štite se ništetnošću ugovora koje mogu sklopiti s odvjetnicima ili drugim nalagoprincima.

Temeljem navedene odredbe ništave su dvije skupine ugovora: ugovori koji su sklopljeni nakon što je odvjetnik ili drugi nalagoprimalatelj bio upoznat s činjeničnim i pravnim stanjem glede spornog prava koje kupuje i ugovori kojima se imatelj spornog prava nalagoprimalatelju obvezao, zauzvrat njegovim obvezama, isplatiti dio iznosa koji bi tom imatelju spornog prava kao nalagodavatelju bio dosuđen.⁷⁸

Ništetan je kupoprodajni ugovor između kupca koji je odvjetnik ili drugi nalagoprimalac i prodavatelja kojim kupac kupuje „sporno pravo čije mu je ostvarivanje povjereno“. Iz navedene odredbe proizlazi da je za ništetnost ovih ugovora nužno prethodno povjeravanje ostvarivanja prava odvjetniku ili drugom nalagoprincu, što bi trebalo protumačiti šire. Za profesionalnu procjenu vjerojatnosti uspjeha u nekom sporu nije nužno prethodno povjeravanje ostvarenja spornog prava, nego je dostatno potpuno iznošenje točno činjeničnog stanja i dokaza, na primjer u svrhu traženja pravnog savjeta, i već u tom trenutku odvjetnik ili drugi profesionalni nalagoprimalac dolazi u položaj u kojem može zlorabiti svoje stručno znanje, a za to nikako nije potrebno prethodno povjeravanje ostvarivanja spornog prava. Zbog toga bi za ništetnost bilo dovoljno da je odvjetnik ili drugi nalagoprimalac prije sklapanja ugovora bio upoznat sa činjeničnim i pravnim stanjem glede spornog prava koje kupuje.

Ništetni su ugovori kojima bi odvjetnik ili drugi nalagoprimalac „ugovorio za sebe udio u podjeli iznosa dosuđenog njegovu nalagodavcu“.⁷⁹ Prema tome, za ništetnost nije važno o kojem se tipu ugovora radi, nego je važna okolnost da se radi o ugovoru ili ugovorima kojima se imatelj spornog prava nalagoprincu obvezao, zauzvrat njegovim obvezama, isplatiti dio iznosa koji bi tom imatelju spornog prava kao nalagodavcu bio dosuđen.

Ništetni su svi ugovori koji sadrže takvu obvezu imatelja spornog prava kao nalagodavca. Glede samog izraza „udio u podjeli“ treba reći kako on nije ispravan jer znači da se iznos dosuđen nalagodavcu u svakom slučaju dijeli, a nalagodavac bi bio samo jedan od više sudionika u podjeli. Umjesto toga smisao je u tome da se zabranjuje ugovaranje udjela nalagodavca u svoti dosuđenoj nalagodavcu.

Naizgled st. 2. kolidira s odredbom čl. 19. st. 1. ZO 94, prema kojem „u imovinsko-pravnim stvarima odvjetnici mogu sa strankom ugovoriti nagradu za rad i u razmjeru s uspjehom u postupku, odnosno u pravnim radnjama koje će za stranku poduzeti sukladno odvjetničkoj tarifi“. Međutim, ovdje nije riječ o udjelu u dosuđenom, nego o usklađenosti nagrade za rad s uspjehom u postupku, odnosno

---

odredba odnosi poglavito na nalagoprince koji su profesionalci, odnosno osobe koje obavljaju djelatnost obrtmice radi stjecanja dobitka. Ipak, budući da odredba ne ograničava ili sužava pojam nalagoprince na takve osobe, treba je primijeniti na sve nalagoprince. Tako Gorenc, V. i dr., *Komentar*, str. 596.

⁷⁸ *Op. cit.* Kačer, H., Radolović, A., Slakoper, Z., *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, Poslovni zbornik, Zagreb, 2006., str. 386.

⁷⁹ Ugovori o kojima je ovdje riječ nisu nazvani nekim imenom, jer se može raditi o više mogućih tipova imenovanih i neimenovanih ugovora.

pravnim radnjama koje poduzima odvjetnik, i to sukladno odvjetničkoj tarifi.⁸⁰

4.3. *Pactum de quote litis* u europskom pravu

Zabrana ugovaranja honorara *de quota litis* sadržana je i u pravilima Kodeksa odvjetničke etike za odvjetnike Europske zajednice od 28. listopada 1988. godine (*Counseil des Barreaux de l' Union européenne*, dalje: CCBE).⁸¹ To je obavezan tekst za sve države - članice: svi odvjetnici, članovi odvjetničkih komora ovih država (bilo da su punopravni članovi, članovi-suradnici ili članovi promatrači Europskog savjeta odvjetničkih komora i udruženja odvjetnika) moraju postupati u skladu sa CCBE u svojim međunarodnim aktivnostima pri Europskoj uniji, Europskom ekonomskom području i Švicarskoj konfederaciji kao i u državama suradnicima i promatračima. Ovaj dokument predstavlja osnovu i temelj Europske odvjetničke djelatnosti i doprinosi stvaranju lika odvjetnika i Europske odvjetničke komore.⁸²

Tako je u čl. 3.3. CCBE-a propisano da odvjetnik nema pravo sklapati *pactum de quota litis*. Pod "*pactum de quota litis*" podrazumijeva se sporazum između odvjetnika i njegove stranke napravljen prije okončanja predmeta, po kojem bi se stranka obvezala da isplati odvjetniku jedan dio nagrade bez obzira je li to u vidu novca ili neke druge dobiti koju stranka ostvari po okončanju postupka. „*Pactum de quota litis*“ ne uključuje sporazum po kojem bi odvjetnički troškovi bili proporcionalni vrijednosti predmeta spora kojeg odvjetnik vodi, ako je to u skladu sa zvanično odobrenom tarifom ili odobreno od nadležne odvjetničke komore.⁸³

Ovi propisi prikazuju zajednički stav svih država članica o nereguliranom sporazumu o naknadi za odvjetničke troškove koji je u suprotnosti sa pravilnim funkcioniranjem pravnog sustava jer potiče upitne parnice i podložan je zlouporabi. Ipak namjena ovih propisa nije sprječavanje održavanja ili uvođenja angažmana za koji su odvjetnici plaćeni u skladu sa ishodom istih, ili u slučaju da je zastupanje bilo uspješno, a pod uvjetom da su ovi angažmani u skladu sa zakonom i pod kontrolom s ciljem zaštite stranke i ispravnog funkcioniranja pravnog sustava.

U njemačkom pravu u ovome pogledu postavljeni su strogi standardi. Odvjetnik ne smije od svoje stranke primati darove ili drugu nenaplatnu pravnu korist; ne smije ekonomski participirati u poslovima svoga mandanta; ne smije primati

---

⁸⁰ Tako Gorenc, V. i dr., *Komentar*, str. 596.

⁸¹ *Vidi* čl. 3.3. Pravila odvjetničke etike za odvjetnike Europske zajednice od 28. listopada 1988. Izmijenjen je i dopunjen 3 puta; zadnja izmjena je izvršena na plenarnoj sjednici u Oportu 19. svibnja 2006. godine.

⁸² „U društvu zasnovanom na poštivanju zakona, odvjetnik ima posebnu ulogu. Dužnosti odvjetnika ne počinju niti završavaju sa odanim izvršenjem onoga što mu je naloženo da uradi u skladu sa zakonom. Odvjetnik mora služiti interesima pravde kao i onima čija su mu prava i slobode povjereni da ih on ili ona dokazuje i brani, te dužnost odvjetnika nije samo da zastupa svoju stranku nego da joj bude i savjetnik. Poštovanje odvjetničke djelatnosti je temeljni uvjet za vladavinu prava i demokraciju u društvu.“

⁸³ *Vidi* Mullerat, R., *Lawyers: between maintaining trust, keeping gates and blowing whistles*, referat održan na *International Symposium on Gatekeeper Regulation of Practising Attorneys*, Tokyo, 2003., str. 7. www.cidra.org/ethicalrules09#26

proviziju u vezi svoga mandata; ne smije ugovarati honorar ovisno o uspjehu u sporu, a posebno ugovarati primitak dijela svote dosuđene svome klijentu (*pactum de quota litis*).⁸⁴ U potonjem slučaju može čak i kazneno odgovarati.⁸⁵

U Austriji se u odnosu na dogovor oko honorara između odvjetnika i njihovih mandanta primjenjuje načelo slobodnog dogovaranja honorara.^{86 87} Sukladno tome Zakon o tarifama odvjetnika (*Rechtsanwaltstarifgesetz* - RATG) u § 2. st. 1. navodi: "Tarifama se ne dira u pravo na slobodno ugovaranje". Dakle austrijskom odvjetniku je prema ovakvom pravnom uređenju otvorena mogućnost, ugovoriti s mandantom honorar u slučaju uspjeha (*Erfolgshonorar*), ali u obliku paušalnog honorara.^{88 89} Zabrana "pactum de quota litis" je uređena s jedne strane u § 879. st. 2. Z. 2. *Österreich Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (ABGB)⁹⁰, s druge strane u § 16. st. 1. Zakona o odvjetnicima - *Rechtsanwaltsordnung* (RAO).⁹¹ Temeljem § 16. st. 1. RAO: "odvjetnik može slobodno ugovarati svoj honorar sa strankom, međutim nije ovlašten potpuno ili djelomice otkupiti pravni spor koji mu je povjeren. Zabrana *quota litis* ima prema judikaturi najviših sudova svoje opravdanje u javnom interesu očuvanja pravne zaštite, odnosno poštivanja prava (*Rechtspflege*)."⁹²

U većini zakona o odvjetništvu i etičkih kodeksa europskih država *pactum de quota litis* je zabranjen⁹³, izuzev u Finskoj⁹⁴, Grčkoj⁹⁵ i Češkoj. Kao razlog tome najčešće se navodi odvjetnikova neovisnost i autonomija, koje bi bile kompromitirane kada bi odvjetnik imao osobne interese u ishodu parničnog postupka.

Od siječnja 2006., češki Zakon o odvjetništvu⁹⁶ generalno je dopustio

⁸⁴ Više Musielak, H. J., *Grundkurs ZPO*, 10. Auflage, Verlag C. H. Beck, str. 9 – 17.

⁸⁵ Vidi § 352. Kaznenog zakonika - dStGB

⁸⁶ Vidi Davani, K., „Class Action Lawsuits against the Tobacco Industry in Austria and Beyond“, *Recht & gesellschaft*, 2009., str. 11.

⁸⁷ Vidi Kutis, M., „Das „pactum de quota litis“ in Österreich“, *Anwalts revue de l'avocat, Anwaltspraxis/pratique du barreau*, br. 10/2008., str. 457.-460.

⁸⁸ Vidi Knöbl, U., *Prozessfinanzierung: Quo vadis quota litis?*, *ecolex* 2005., str. 436.

⁸⁹ Tako Kutis, M., *op. cit.* (bilj. 87.), str. 457.

⁹⁰ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), Stand BGBl. Nr. 118/2002.

⁹¹ Albert, J., „Team Leader, Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union“, *Country report – Austria*, 2007., str. 33. – 42., <http://www.ris.bka.gv.at/>

⁹² Vidi Melicharek, P., *Das pactum de quota litis und die Tugend des Maßhaltens*, RdW 2009/3 50, 394, str. 394. – 395.

⁹³ Za Francusku vidi Chappuis, B., „Droit de la concurrence et droit des avocats: la fin des tabous“, *Extrait de l'oeuvre «Mélanges en l'honneur de Pierre Tercier»*, Schulthess Médias Juridiques SA, Genève · Zurich · Bâle 2008, str. 577.

⁹⁴ Vidi Storskrubb, E., "University of Oxford study funding, costs proportionality in civil justice systems – Finland report", www.csls.ox.ac.uk/documents/FINLANDAC2.doc

⁹⁵ Vidi Claessens, S. J. F. J., *Free Movement of Lawyers in the European Union*, Maastricht, 2008., str. 118.– 120.

⁹⁶ Zakon o advokaciji, č. 85/1996. Sb, izmjene i dopune: č. 210/1999. Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 6/2002 Sb., zákona č. 228/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 349/2002 Sb., zákona č. 192/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 284/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona

ugovaranje postotaka u dosuđenom iznosu, s tim da udio odvjetnika ne smije biti viši od 25 % u odnosu na vrijednost predmeta spora. Uvođenje *pactum de quote litis* ne smije osloboditi odvjetnika od ostalih dužnosti u postupku, prvenstveno lojalnosti i poštenja u odnosima sa njegovim klijentom.^{97 98}

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Odvjetnik ne bi smio ekonomski ovisiti o stranci, a pogotovo ne o ishodu spora u kojem zastupa tu stranku. Upravo je najozbiljniji argument u prilog obvezatnog odvjetničkog zastupanja argument izveden iz potrebe da se osigura neovisnost i samostalnost odvjetnika u svim odnosima, pa tako i u odnosima prema vlastitoj stranci.

U izlaganju *Ramona Mullerata*, bivšeg predsjednika Vijeća odvjetničkih udruga Europske unije⁹⁹ neovisnost odvjetnika je definirana kao apsolutan pojam. Ne postoji ograničena ili nesavršena neovisnost. Neovisnost odvjetnika mora biti istovremeno fizička, moralna i materijalna.¹⁰⁰ Po navedenom autoru, neovisnost je ishodište odvjetnikovih obilježja i obveza. Odvjetnici mogu uistinu ispunjavati svoje obveze uz apsolutnu neovisnost oslobođeni bilo kakvog pritiska, naročito države ili drugih vanjskih utjecaja, a pogotovo svojih vlastitih interesa.¹⁰¹ Prema tvrdnjama *Ramona Mullerata* neovisnost je sama bit odvjetnika i iz nje proizlaze sljedeća obilježja i obveze: samokontrola, slobodan pristup stranci, sloboda udruživanja i vjerovanja, slobodan pristup odgovarajućim pohranjenim spisima, pravo na prihvaćanje ili odbijanje dobivenih uputa, zabrana uvjetovanih naknada, stručnost u dokazivanju, zabrana podređenosti, izbjegavanje sukoba interesa.

Mišljenja smo da bi *pactum de quotu litis* trebalo na odgovarajući način reafirmirati kao jedan od načina za utvrđivanje odvjetničkih honorara. Naime, takvim načinom honoriranja rada odvjetnika omogućava se kreditiranje stranaka u vođenju postupka od čijeg bi vođenja inače odustale jer ne bi imale sredstava za podmirivanje troškova zastupanja. Pridonosi zajedništvu zastupnika i stranke u preuzimanju rizika neuspjeha u postupku. U tom slučaju bi se odvjetnička nagrada trebala određivati prema točno utvrđenim kriterijima kao što su specijalizacija odvjetnika, hitnost postupka, kvaliteta rada, njegovo iskustvo, vrsta postupka,

---

č. 205/2005 Sb., a zákona č. 79/2006 Sb., Sděljeni Ministerstva spravedlnosti, kterým se oznamuji profesni označeni podle § 2. odst. 1. písm. b) zákona o advokacii č. 253/2004 Sb.

⁹⁷ Vidi Štros, D., „*Pactum de quota litis – The Czech Approach, Roman Inspiration: What Cicero Teaches Us*”, www.fbe.org/IMG/doc/Rapport_David_STROSS-1-en.doc

⁹⁸ U centralnoj i istočnoj Europi kao i u zemljama bivšeg SSSR-a ovakvi ugovori nisu izrijekom zabranjeni. Tako primjerice, u Estoniji stranke imaju veoma široku ugovornu slobodu u određivanju troškova postupka. Vidi Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union, Albert, J., Team Leader – Country report – Estonia, 2007., str. 40.– 46. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12832083>

⁹⁹ Vidi Mullerat, R., „Neovisnost: bit odvjetnika“, *Odvjetnik*, 76 (2003.), 1/2 ; str. 9.-17.

¹⁰⁰ Mullerat, R., *op. cit.* (bilj. 99.), str. 12.

¹⁰¹ *Ibid.*, str. 11.

nadležnost suda, vrijednost predmeta spora i slično.

Upravo se ugovaranjem udjela u onome što će stranka ostvariti odvjetnici potiču na veći angažman u postupcima, ali i na reduciranje poduzimanja postupovnih radnji jer visina njihova honorara neće ovisiti o njihovu broju već o krajnjem rezultatu. S druge strane, ne možemo zanemariti ni moguće zlouporabe i štetne posljedice po stranke, ali smatramo da bi se one mogle svesti na minimum propisivanjem gornje granice dopuštenog ugovaranja udjela.

Smatramo da nije sporna samo visina odvjetničkih tarifa, nego je najviše sporan način njihova obračunavanja. Obračunavanje naknade za svako ročište i za svaki podnesak predstavlja tipičan primjer sukoba interesa odvjetnika i njegove stranke, jer je interes stranke da postupak traje što kraće uz što nižu cijenu, a odvjetnik prema sadašnjem načinu obračuna tarifa ima interes da sudski postupak traje što dulje i time njegova zarada bude veća.

Nemamo argumente da ustvrdimo da je jedan od najvažnijih uzroka dugotrajnosti sudskih postupaka u Hrvatskoj način obračuna odvjetničkih tarifa. Međutim, sigurni smo da mu doprinosi, te da bi uvođenje njemačkog načina obračuna odvjetničkih tarifa značajno doprinijelo smanjenju trajanja sudskih postupaka, jer odvjetnik u Njemačkoj dobije u pravilu maksimalno 3 paušalne naknade za svaki parnični postupak, po jednu za: pripremu predmeta i podnošenje tužbe, za izlazak na raspravu bez obzira na broj ročišta i provođenje i dokaznog postupka (vidi *supra ad.* 2.2.1.).

Dakle, odvjetnik zaradi isti honorar bez obzira koliki se broj ročišta održi. Iz toga proizlazi i pretpostavka da su odvjetnici kooperativniji u vođenju sudskog postupka, i nemaju interesa opstruirati ga, jer imaju isti interes kao i stranka, a to je brže okončanje postupka. Međutim, njemački model načina obračuna odvjetničkih tarifa treba prilagoditi životnom standardu, odnosno prihodima i cijenama u Hrvatskoj. Ne može biti prihvatljivo da odvjetnici u Hrvatskoj zarađuju znatno više nego njihove kolege u Njemačkoj, a hrvatski službenici i namještenici primaju znatno manje plaće od njemačkih građana.

Smatramo da postojeći model odvjetničkih tarifa odvjetnicima osigurava neprimjerene prihode, a građanima istovremeno ugrožava temeljna ljudska prava na pravnu zaštitu u razumnom roku i po razumnoj cijeni.

Vidjeli smo da su i u Njemačkoj i u Austriji naknade odvjetničkih troškova koje dosuđuje sud stranci koja uspije u postupku regulirana zakonom,¹⁰² za razliku od sadašnjeg hrvatskog zakonodavstva koje sudove upućuje na primjenu tarife koju donosi HOK uz prethodnu suglasnost ministra pravosuđa. Tako u Hrvatskoj odvjetnici obračunavaju naknade za svaki izlazak na ročište i napisani podnesak, pa su zainteresirani da postupak traje što je moguće duže, kako bi što više zaradili.

---

¹⁰² U Njemačkoj: BRAGO; u Austriji: *Rechtsanwaltstarifgesetz* (öRATG). U pogledu ugovaranja cijene (interni odnos između odvjetnika i stranke) odnos je u ove dvije zemlje različit: dok je u Njemačkoj zakonska tarifa obvezatna, dotle u Austriji stranka može s odvjetnikom slobodno ugovoriti cijenu usluge, pri čemu profesionalna organizacija (komora) daje tek neobvezatne smjernice (*Autonome Honorar-Richtlinien für Rechtsanwälte* - dalje: öAHR) – *vidi* § 16/1. öRAO, § 2/1. öRATG, § 2. öAHR.

Sustav odvjetničkih tarifa mora biti takav da se odvjetničke naknade obračunavaju po poduzetim radnjama, a nikako ne smije ovisiti o broju ročišta i predanih podnesaka. Na taj način bi interesi odvjetnika i njegovog klijenta bili identični, a to je što kraće trajanje sudskih postupaka.

Sadašnji način obračuna odvjetničkih naknada može u praksi dovesti do apsurdna da iznos nagrade koju treba isplatiti odvjetniku premašuje vrijednost predmeta spora. Zbog svega navedenog smatramo da bi trebalo donijeti Zakon o odvjetničkim tarifama koji bi regulirao njihovu visinu i način obračunavanja. Ovo smatramo neophodnim i iz razloga jer je cjelovitija regulacija odvjetničke profesije nužna i radi obavljanja učinkovitog nadzora nad pružanjem ove vrste profesionalnih usluga¹⁰³ jer se njenim obavljanjem ostvaruju dobra i vrijednosti koje su od iznimne važnosti za društvo u cjelini. Mišljenja smo da bi takav nadzor doprinio zaštiti samih klijenata te da nikako ne bi ugrožavao samostalnost i neovisnost djelovanja odvjetnika.

SOME ASPECTS OF LAWYER RIGHTS AS PROXY IN LEGAL PROCEEDINGS

The aim of this paper is to offer a brief insight into lawyer rights as proxies in legal proceedings and their rights to payment, compensation of costs and right to settlement and pledge. To finish off, some practical problems and indecisive areas which arise in relation to permission of *practum de quote litis* in Croatian law will be referred to. We believe that this institute should in an appropriate way be reaffirmed as one of the ways to decide upon the lawyer's fee. The lawyer's fees are made possible by crediting the parties in legal proceedings who otherwise would refrain from legal proceedings because they would not have the means to pay for legal representation costs. Furthermore, we believe that not only is the level of lawyers' costs questionable, but the way they calculate that fee is even more questionable. The system of lawyer fees should be such that the lawyer fees should be calculated according to the tasks carried out and should in no way depend on the number of court hearings and petitions filed. Only in this way would the lawyers' and client's interests be identical and that is that legal proceedings be as short as possible in duration.

Key words: *power of attorney, lawyer's right to payment, power of retention, practum de quote litis*

---

¹⁰³ Europska komisija je u veljači 2004. g. objavila izvješće o tržišnom natječaju u profesionalnim djelatnostima među koje je ubrojila i odvjetničku djelatnost. Europska komisija smatra da je regulacija profesionalnih djelatnosti nužna jer se na taj način utječe i na učinkovitost pravosuđa. Vidi *Obrazloženje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu*, srpanj 2008., www.sabor.hr/fjgs.axd?id=12350